

SIGTUNAS RUINER

1864

Skildring av Sigtunas ruiner
år 1864

av Mathilda Lönnberg

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-115-5

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.

Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du läsa om en av Sveriges allra äldsta städer och dess historia.

Den här texten skrevs redan 1864 då Sigtuna bara var en liten by. I dag är staden Sigtuna en idyllisk småstad och ett populärt utflykt-smål för både turister och invånare i hela Mälardalsområdet.

Men när den här texten skrevs 1864 så betraktades Sigtuna som en liten ”ringa” byhåla med ”gångstigar mellan låga kojor” och där ”det enda anmärkningsvärda derstädes är dess – ruiner”. I dag lockar de små pittoreska ”kojorna” lika många besökare som ruinerna.

De ruiner som beskrivs i texten finns kvar än i dag och flera är öppna året runt för besökare.

Den här e-boken innehåller en kort historik över stadens grundande och historia.

Det latinska citat som avslutar boken, ”sic transit gloria mundi”, betyder ”så förgår världens härlighet”. Uttrycket användes förr när en nyvald påve gick in till Peterskyrkan i Rom för första gången.

Texten publicerades under signaturen ”Th” som ofta användes av författaren Mathilda Lönnberg (1837–1907).

Skildring av Sigtunas ruiner år 1864

Den här texten publicerades ursprungligen år 1864 i tidsskriften "Svenska Familj-Journalen" med rubriken "Sigtunas Ruiner". Texten publicerades under signaturen "Th.", vilket troligen är författaren Mathilda Lönnberg (1837–1907).

Inärmaste samband med fornsägnen om Sveafolkets första invandring i Mälaredalen står den urgamla staden Sigtuna, hvil-
kens namn sagan härleder från den gudomliggjorde höfdingens
mnskliga namn, Sigge Fridulfsson. Han byggde, — säger sagan, —
vid Mälarstranden en stad, hvilken han uppkallade efter sitt namn
och der han upprättade ett tempel åt folkets gudar samt sjelf tog sitt
säte. Denna stad skulle sålunda vara den äldsta bland Sveafolkets
hufvudstäder, fastän så väl densamma som dess efterträdare i denna
värdighet, Upsala, långt före detta sett sig öfverflyglad af den vida
yngre konungastaden vid Mälarens utlopp. Redan tidigt blef det Sig-
tunas öde att se sig tillbakasatt, ty en bland de närmaste regenterna
efter invandringens anförare, stamfadern för den ätt, som i vår sa-
gohistoria kallas Ynglingarnes, flyttade både guda- och furstehofvet
till Upsala; men Sigtuna fortfor icke desto mindre att vara en ansedd

ort och förblef så under hela hedentiden. Äfven sedan kristendomen började predikas i norden bibehöll Sigtuna sitt anseende, och det synes alldeles icke otroligt, att det Birka, d. v. s. den köpstad, der Ansgarius först predikade den nya läran, var just det äldsta Sigtuna, fastän den Helige Rimbert, som skrifvit den Nordiske Aposteln's lefnadshistoria, uttryckligen säger, att detta Birka, der kristendomen predikades, låg i närheten af Sigtuna och sålunda synes förklara det för en annan ort, än den berömda staden sjelf. Det kan icke vara vår mening att här ingå i någon vidlyftig antiqvarisk undersökning om Birkas identitet med Sigtuna eller Björkö, — den lilla Mälar-ö, dit man sedan velat förlägga den stora handels- och konungastaden Birka, — icke heller om sannolikheten deraf, att detta Birka bör sökas på ett annat ställe närmare kusten, emedan det låter osannolikt nog, att de kristna missionärerna skulle genast vid sina första besök begifvit sig så högt upp i och så långt inåt landet, — allt nog, det enda, som vi Med säkerhet veta om Sigtuna, är, att staden blef af den norske Olof Haraldson, i listtiden kallad den Digre, efter döden den Helige, förstörd strax i början af elfte århundradet. Samma öde skall äfvenledes hafva öfvergått Birka = Björkö, och nu låter sagan de öfverblifna invånarne i bägge städerna förena sig och återuppbbygga det förstörda Sigtuna. Den nya staden förlades likväl icke till samma plats, der det förstörda Sigtuna stått, — man har gissat, att denna plats bör sökas der, hvarest den nuvarande gården Signildsberg finnes, — utan man satte sig ned på andra sidan sjön, d. v. s. Mälarviken Skarfven, vid pass $\frac{1}{8}$ mil från den gamla staden. Detta nya Sigtuna, till åtskilnad från hvilket man kallar den gamla staden Forn-Sigtuna, uppblomstrade snart och blef återigen konungasäte, när Olof Skötkonung, nu kristen och i denna egenskap finnande det

mindre lämpligt att vistas vid hedendomens gamla stamhåll, Upsala, till och med att behålla titeln Upsala-konung, hvilken han utbytte mot den af Sveakonung, hit förlade sitt herrskaresäte. Om den nya konungastadens historia känner man ingenting; man tror sig endast veta, att den varit så anseelig, att det skulle erfordrats sex timmar för att gå rundt omkring densamma, och eftersom den säkerligen haft flera kyrkor och kloster, torde berättelserna om dess anseende icke vara så ogrundade. Det vet man, att redan före förstörelsen genom Olof Haraldsson hade Gautbert, som döptes af Ansgarius sjelf, blifvit i Sigtuna invigd till Nordens förste infödde biskop, och efter den första förstörelsen grundlades i Sigtuna år 1064 ett Benediktiner-kloster, hvars bröder skulle vidmakthålla och fortplanta kristendomen. När den katastrof inträffade, som för andra gången utplånade Sigtuna ur städernas antal, — vi mena förstöringen genom Osterfolken år 1188, — skall staden, utom det nämnda klostret, redan hafva haft fyra stora kyrkor af sten, och såsom ett bevis på Sigtunas rikdom anföres det, att de plundrande fienderna med sig hemfört ett par stadsportar af silfver, utom alla andra dyrbarheter. Silfverportarne påstås ännu finnas kvar i en kyrka uti Stora Nowgorod; — dock torde sagan efter vanlig sed hafva öfverdrifvit, ty de skola icke vara några stadsportar, utan endast med silfverbleck beslagna kordörrar till en kyrka. Nog af, Sigtuna förstördes för andra gången, och det heter nu, att många bland stadens öfverblifna borgare flyttade ut derifrån till fiskläget vid Agnes Näs och sålunda började lägga grunden till Stockholm.

Men Sigtuna var ändock icke så jemnadt med jorden, att det icke förmådde resa sig. Ännu kvarstodo S:t Petri- eller domkyrkan, S:t Laurentii, S:t Olai och S:t Nikolai kyrkor, och under konungarne af

Erikska Huset, Knut Erikson, Erik X och Erik XI, uppblomstrade Sigtuna åter. Snart upprättades här (1237) ett Dominikaner-kloster, som blef ett bland de ryktbaraste i riket, och från hvilket, utom två ärkebiskopar, talrika biskopar och lärda män utgått. Klostrets prior var tillika föreståndare för alla Dominikaner-kloster i Norden, och som en egenhet må nämnas, att den sista prior provincialis i Sigtuna, pater Martinus Skytte, blef den första evangeliska biskopen i Åbo. Dominikaner-klostrets kyrka står ännu kvar och är, under namnet S:t Mariæ eller Vårfru-kyrkan, stadens och landsförsamlingens sockenkyrka. Vidare anlades efter den sista förstörelsen ytterligare två kyrkor, S:t Bartholomei och S:t Eriks; nu mer vet man icke ens hvar dessa stått. Stockholms tilltagande uppblomstring beredde Sigtunas aftynande, ehuru ända till Gustaf I:s tid staden hade sin egen "advocatus" och under honom styrdes af fyra borgmästare. Kom så det märkvärdiga året 1527, som krossade kyrkans makt; dernäst befallde konung Gustaf, att alla rika borgare och köpmän skulle ned-sätta sig i Stockholm, och från denna det rika borgerskapets bortflyttning härleder sig egentligen Sigtunas förfall. Talrika eldsvådor fulländade förnedringen.

Det nuvarande Sigtuna är en ringa by vid Mälareviken Skarfven, med en hamn, hvari några få ekstockar ligga, med gator, bestående af gångstigar mellan låga kojor, och ett torg, gräsbevuxet som en äng. Byn härbergerar på 80 bebyggda tomter icke fullt 500 människor, och det enda anmärkningsvärda derstädes är dess — ruiner. Stads-kyrkan, den fordna Vårfrukyrkan eller Dominikanernas klosterkyrka, står ensam kvar; vesterut från densamma ligga ruinerna af S:t Olai kyrka, söderut från dessa ruinerna af S:t Laurentii, derintill ruinererna af S:t Nicolai och slutligen, längst i vester, bakom den nuva-

rande prestgården, qvarlefvorna af den fordna domkyrkan, S:t Petri. Icke ens dessa ringa qvarlefvor af den fordna storheten skulle finnas kvar, — redan Gustaf Wasa började nedrifva kyrkorna, af hvilka S:t Petri ännu i hans tid begagnades till gudstjenst, och använde stenen till uppförande af Svartsjö slott, — om icke Johan III tagit dem i sitt beskydd och förbjudit allt vidare våldförande af dem. Det hela är en sorglig illustration till det gamla ordspråket: *Sic transit gloria mundi!*

Th.

Sigtunas ruiner.

Sankt Olofs kyrkoruin står kvar än i dag.

Viktiga ord och personer

Ansgarius.

[801–865] Tysk missionär som gjorde en av de första missionärsresorna till Sverige. Det mesta av vår kunskap om Ansgar kommer från biografen ”Vita Anskarii” som skrevs av ärkebiskopen Rimbert.

Benediktinorden.

Katolsk klosterorden som grundades redan år 529 av Benedikt av Nursia i klostret Monte Cassino i Italien. Benediktinorden hade som mest 37 000 kloster i Europa.

Dominikanorden.

Katolsk orden som grundades på 1200-talet av spanske prästen Dominicus. Dominikanermunkar kallas ofta för svartbröder eller svartmunkar eftersom de är klädda i svart.

Erik X.

[död 1216] Svensk kung från 1208 till sin död 1216. Deltog bland annat vid slaget vid Älgårås och slaget vid Gestilren. Var son till kung Knut Eriksson. Kungatiteln Erik X är felaktig eftersom hans dåtida titel var Erik II, han kallas i dag för Erik Knutsson.

Erik XI.

[1216–1250] Svensk kung under flera perioder från 1222 till sin död 1250. Hans kungatitel Erik XI är felaktig eftersom hans dåtida titel var Erik III. Var senare känd som Erik läspe och halte, men i dag kallas han Erik Eriksson.

Eriksson, Knut.

[ca 1140–1195] Svensk kung från 1167 till sin död 1195. Tog makten genom att döda regerande kungen Karl Sverkersson och hans båda halvbröder. Var son till Erik den helige.

Gautbert.

[död ca 874] Frankisk katolsk biskop i Osnabrück i nuvarande Tyskland. Var en av de första missionärerna i forntidens Norden, verkade bland annat i Birka ca 836–845.

Gustav I.

[1496–1560] Gustav Vasa var kung av Sverige från 1523 till sin död 1560. Kallas ofta Gustaf den förste eller "Gustaf I" i äldre litteratur.

Haraldson, Olof.

[995–1030] Kung av Norge som kristnade landet med hårdhänta metoder. Stupade vid slaget vid Stiklestad 1030 och blev snabbt ett av Norden mest populära helgon. Är i dag mest känd som Olof den helige.

Johan III.

[1537–1592] Svensk kung från 1568 till sin död 1592 samt stormurste av Finland från 1577.

Lönnerberg, Mathilda.

[1837–1907] Svensk författare. Var en av sin tids främsta författare av ungdomsböcker. Många av hennes böcker skildrade folklivet, ofta med handlingen hämtad från forntiden. Hennes mest kända bok är "Fru Holmfrid" (1894). Skrev oftast under signaturen "-th-".

Olof Skötkonung.

[ca 980–1022] Svensk kung som regerade omkring mellan 995 och 1022. Var den förste svenske kungen som antog den kristna läran och som lät döpa sig.

Prior.

Titel som används inom flera olika munkordnar. Är oftast titeln för föreståndaren, abboten, i ett kloster.

Rimbart.

[död 888] Katolsk ärkebiskop i Hamburg-Bremen från 865 till sin död 888. Var en tidig missionär som besökte vikingatidens Danmark och Sverige för att kristna befolkningen. Är i dag mest känd för boken "Vita Anskarii" som handlar om missionären Ansgars liv.

Skytte, Martin.

[död 1550] Svensk katolsk biskop. Var biskop i Åbo stift från 1528 till sin död 1550.

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"
- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulla patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)